

[Chr. Madsen.]

200 000 faglærte og 100 000 funktionærer, men det ærede medlem har ikke opfattet, hvad den egentlige mening var. Jeg tror på, at det er størrelsesordenen for dansk industri og for hele samfundets erhvervsdeling i hvert fald foreløbig, endda mange år frem i tiden. Jeg tror ikke på, at der kommer en rivende udvikling, der ændrer disse tal. Men det var ikke det væsentlige. Det væsentlige for mig var og er stadig væk, at der er 400 000 ufaglærte her i landet. Med hensyn til erhvervsvejledningen i Nordjylland ligger det i hvert fald sådan, at man ikke har ofret dette store problem tilstrækkelig interesse; man har sat mere ind på spørgsmålet om lærepladser, men jeg sagde i mit første indlæg, at antallet af disse lærepladser vel ikke er afpasset efter den udvikling, der er foregået; antallet kan måske forøges, men andre er bestemmende her. Men altså, det, der var min mening med at nævne dette tal, var at sige, at erhvervsvejledningen må tage alt det op, der vedrører de ikke-faglærte, både det, der er udformet, det, man er i færd med at udforme, og det, der vil blive udformet, og de skoler for ikke-faglærte, man kan antage vil blive opbygget i stor udstrækning. Her er mange felter at tage fat på. Jeg tror endda, at det ligger sådan i øjeblikket, at erhvervsvejledningen ikke i almindelighed er helt klar over, hvor mange felter der er på nuværende tidspunkt.

(Kort bemærkning).

K. B. Andersen: Jeg vil blot i anledning af det ærede medlem hr. Chr. Madsens udtalelser berolige det ærede medlem med, at ved de erhvervsorienteringskursus, som Danmarks lærerhøjskole lod afholde i forbindelse med erhvervsvejledningsmyndighederne her i foråret, og hvori deltog mellem 5 000 og 6 000 lærere, var naturligvis ikke mindst de problemer og de perspektiver fremme.

Arbejdsministeren (Bundvad): Det ærede medlem hr. K. B. Andersen spurgte, om udvalget kunne få den redegørelse at se, som § 8-udvalget, arbejdsudvalget, har udarbejdet, og som ligger til grund for

forslaget, og hertil kan jeg svare: selvfølgelig kan man det. Det er klart, at man må have dette materiale. Lige før jeg gik herover, så jeg efter, hvor mange eksemplarer vi har. Vi har 21 tilbage. Jeg håber, at udvalget kan klare sig med det, og så håber jeg også, at det ærede medlem hr. N. Chr. Christensen og andre derigennem måske kan blive beroliget med hensyn til den afgrænsning, der er i opgaverne mellem skolen og kontorerne, kort sagt igen: skolerne skal give den almindelige orientering, kontorerne den specielle vejledning med sigte på et bestemt arbejde eller en bestemt opgave. Det er ikke meningen dér at tage noget som helst fra skolen, tværtimod vil der ske et samarbejde mellem faktorerne, således at vi når bedre resultater, end vi har nået hidtil, selv om disse også har været gode.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

K. B. Andersen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om fremme af udbyttedeling og oprettelse af sociale fonds.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 399, fremsættelsen i tidenden sp. 520).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Robert Sørensen: Den ændring, som den højtærede arbejdsminister foreslår til loven om udbyttedeling og oprettelse af sociale fonds, går ganske kort ud på, at bestemmelsen om revision af loven i folketingsåret 1960-61 skal udgå.

Der var jo tale om en forsøgslovgivning på frivillighedens grund. Årsagen til loven er vel nok det samarbejde, som er indledt mellem arbejdsgivere og arbejdere i de senere år, ikke mindst efter at man har

[Robert Sørensen.]

fået overenskomsten om samarbejdsudvalg på virksomheder, hvilket har bevirket, at mange socialt forstående arbejdsgivere har indset, at hvis arbejderne skal være positivt indstillet over for produktionsfremmende midler, moderne arbejdsmetoder, bør de også have andel i det overskud, som virksomheden eventuelt giver som følge heraf. Derfor har staten også ment sig forpligtet til at give sit bidrag gennem denne lov, hvorefter der er nedsat et udbyttedelingsnævn, der giver virksomheder og arbejdere vejledning vedrørende oprettelse af ordninger som udbyttedeling og sociale fonds samt oplysninger om skattelettelser for de virksomheder, som opretter sådanne ordninger.

Udbyttedelingsnævnet har modtaget henvendelser fra virksomheder og samarbejdsudvalg om oplysninger angående oprettelse af sådanne fonds og andre ordninger, som kunne skabe mere produktion og større tryghed i virksomhederne og på arbejdspladserne. Men de erfaringer, som er indhøstet, er ikke tilstrækkelige til, at loven kan tages op til endelig revision på nuværende tidspunkt. Det er min opfattelse, at denne lov, når tilstrækkelige erfaringer er indhøstet, kan blive til stor gavn for arbejdere og arbejdsgivere, ja, for samfundet som helhed, ved øget indsats i produktionslivet, som vil give øget velstand for befolkningen.

Som det fremgår af arbejdsministerens fremsættelse og bemærkningerne til lovforslaget, har nævnet også skaffet sig visse oplysninger og fået visse erfaringer, men de menes ikke at være tilstrækkelige til, at man kan foretage ændring i loven nu. Derfor skal jeg ganske kort på mit partis vegne anbefale den foreslåede ændring gående ud på, at § 5 udgår af loven.

Anker Lau: Bestræbelser for at forbedre produktionen og hele forholdet mellem arbejdere og funktionærer og deres arbejdsgivere mødes fra alle sider med sympati og velvilje, og dette var da også tilfældet, da loven om fremme af udbyttedeling og oprettelse af sociale fonds blev vedtaget næsten enstemmigt i 1957. Der var vel da gået ca. 30 år, siden det første forslag vedrørende disse spørgsmål blev forelagt det høje ting, og der er vel næppe nogen side af disse pro-

blemer, der ikke i tidens løb har været endevendt, ligesom alle konsekvenser har været vejet på guldvægt. Resultatet blev derfor også noget andet og bedre end det, der oprindeligt var tænkt.

Det lovforslag, som vi gennemførte i 1957, blev af vejledende og frivillig karakter i stedet for at indeholde påtvungne generelle foranstaltninger, og det tror jeg var en god ting. Skal forholdene mellem mennesker i almindelighed og mellem arbejdsgivere og arbejdere i særdeleshed forbedres, kan det kun ske gennem gensidig udvikling af sådan noget som det, vi her behandler, og gennem forståelse og samarbejde. Hvis man vil gennemtvinge noget, som større kredse inden for enten den ene eller den anden lejr ikke finder rimeligt, kan det kun uddybe modsætningerne. Loven går derfor i store træk ud på, at der oprettes et nævn, som skal være vejledende for dem, der ønsker en udbyttedeling eller oprettelse af sociale fonds, og nævnet kan rette opfordringer i så henseende, men det er helt frivilligt, om virksomhederne og deres medarbejdere vil gå ind på tanken.

Det nu foreliggende lovforslag går kun ud på, som også den foregående ærede ordfører understregede, at fjerne revisionsbestemmelsen, altså gøre loven permanent, indtil der fra en eller anden side tages et initiativ til dens revision.

Siden 1957 har man formentlig dog indhøstet visse erfaringer, og man har vel kunnet danne sig et indtryk af virkningerne også på de områder, hvor man i sin tid nærede betænkeligheder. En af disse betænkeligheder var jo frygten for, at sådanne ordninger kunne affolke de mindre virksomheder til fordel for stordriften. En sådan udvikling ville også efter min mening være beklagelig, thi selv om man i vore tider med den kostbare, men nødvendige tekniske udvikling må erkende, at visse former for stordrift er en nødvendighed i et moderne samfund, må man af mange grunde, ikke mindst rent menneskelige grunde, fremme en udvikling af og et samarbejde mellem de mindre mellemstandsvirksomheder, hvor dette er muligt. Jeg lægger megen vægt på denne side af sagen og venter, at de erfaringer, man nu har indhøstet, kan give et fingerpeg om lovens virkninger på disse områder.

[Anker Lau.]

Formålet var jo i øvrigt også at fremme produktionen, og der kan måske også gives visse oplysninger om, i hvor høj grad dette har haft forbindelse med de foranstaltninger, der er truffet. Man må unægtelig få det indtryk, at det ikke er så forfærdelig meget, der her er nået. Når den højtærede minister i sin fremsættelse udtrykkelig gør opmærksom på, at arbejdet endnu efter 4 års forløb befinder sig på et forberedende stade, er resultaterne måske ikke så forfærdelig store.

Det vil derfor være rigtigt, synes jeg, at vi får lejlighed til under en kort udvalgsbehandling at se på de erfaringer, der er gjort, og modtage de oplysninger herom, som foreligger. Vi vil også gerne se på de positive resultater, hvor mange der har været, hvad de har indeholdt, og hvad nævnets hele medvirken til disse resultater har kostet statskassen. Forhåbentlig vil det vise sig, at der er et rimeligt forhold mellem resultaterne og udgifterne, og vi må så skønne over nævnets værdi i forhold til det, der vel for øvrigt uden nævnets medvirken vokser frem ude i erhvervslivet.

Det er vel i det hele taget et spørgsmål, om ikke nævnet kunne lære noget rundt omkring i erhvervslivet, hvor man arbejder med disse tanker, og hvor det er mit indtryk at der vokser noget frem, som er sundt og godt både for medarbejderne og virksomhederne. Men som jeg sagde før, har bestræbelserne for at øge produktionen og forbedre forholdet mellem arbejdere og arbejdsgivere vor fulde sympati.

Under sagens tidligere behandling har man jo peget på visse produktionsfremmende lønsystemer. Meget er vel rundt omkring nået ad disse veje. Der kunne måske også være grund til at pege på det ønskelige i at finde frem til produktionsfremmende organisationsformer, der i højere grad end det, vi kender nu, kalder på gensidig forståelse og samarbejde. At fremkalde forståelse for de fælles interesser i den virksomhed, man er ansat i og tjener sit brød i, skulle egentlig

ikke være så forfærdelig svært, hvis der virkelig er vilje dertil fra alle sider. I daglig praksis er det da også mit indtryk at det går langt bedre, end debatten i det høje ting somme tider kan give indtryk af.

Mit parti vil som sagt gerne se på de indvundne erfaringer i et udvalg, men vil i øvrigt tilsige velvillig behandling af lovforslaget.

Foss: Tanken om udbyttedeling er jo ikke noget nyt; den har været diskuteret og prøvet i de sidste halvhundrede år, både herhjemme og i udlandet, uden at man synes, at der er kommet ret meget ud af det. Det er i øvrigt ejendommeligt, at man i de sidste år inden for adskillige større virksomheder her i landet er ved at gå bort fra den udbyttedeling til de ledende funktionærer, der kaldes tantieme, og i stedet for i højere grad lægger vægten på den faste gage. Det gør man af flere praktiske grunde, som jeg ikke skal spilde tiden med at udrede i det høje ting.

I bemærkningerne til lovforslaget nævner den højtærede minister, at der fra udbyttedelingsnævnet foreligger oplysninger, som begrunder forventningen om, at der fremdeles vil kunne opnås tilfredsstillende resultater. For os andre foreligger der kun den beretning, der er udsendt den 31. december 1959, og efter den at dømme må man sige, at den højtærede minister ikke er vanskelig at tilfredsstille. Der har været henvendelser og korrespondance, men tilsyneladende var ingen resultater opnået på det nævnte tidspunkt.

Det forekommer mig, at det mest positive, nævnet har præsteret, er en henvendelse til ministeriet om visse skattelettelser for oprettelse af sociale fonds. Da problemet således synes at stå i forventningens tegn, er det egentlig lidt mærkeligt, at den højtærede minister nu vil gøre loven permanent; men mit parti vil ikke lægge nogen sten i vejen. Det er jo ikke helt umuligt, at nævnet kan hjælpe til på det område, der hedder sociale fonds, selv om jeg er tilbøjelig

[Foss.]

til at tro, at erhvervene kan klare dette ved egen hjælp, især hvis sådanne fonds får en rimelig skattemæssig behandling.

Skulle jeg være sur, kunne jeg gøre opmærksom på, at nævnet jo ikke er helt gratis; i 1960-61 har det kostet 136 000 kr. Når vi nu gør loven permanent, vil nævnet formentlig kunne fortsætte som en anden Tornerose med en fast årlig udgift. Men vi vil, som jeg allerede har sagt, ikke fra vor side modsætte os lovforslaget.

Baunsgaard: Jeg kan på det radikale venstres vegne tilsige støtte til det forslag til ændring af loven, som den højtærede arbejdsminister her har fremsat, og jeg skal kun fremsætte et par enkelte principielle betragtninger, som forslaget giver anledning til, angående hele tanken om udbyttedeling og sociale fonds.

Jeg synes, at der fra nævnets side siden dets oprettelse har været udført et arbejde, som i og for sig gør det uberettiget i dag overhovedet at interessere sig for et beløb af en størrelse på 136 000 kr. i årlig udgift. Spørgsmålet er alene, om man tror på, at der her er en vej frem til andre, mere moderne lønformer, og at der i dette kan ligge produktivitetsfremmende foranstaltninger. Ser man sagen under det perspektiv, har man overhovedet ikke tid til at beskæftige sig med et beløb af så ringe et omfang som 136 000 kr.

Der skal fra min side ikke lægges skjul på, at når jeg udtaler tilfredshed med nævnets arbejde, så skal i dette ikke lægges en tilfredshed med udviklingen som sådan, for det er mig stadig en kilde til umådelig stor forbavselse, at der arbejdsmarkedets parter imellem er så fuldstændig fastgroet en konservatisme over for nye tanker med hensyn til lønssystemerne. Det er mig aldeles ubegribeligt, at man hvert andet år eller som nu, hvor vi har haft en 3-årig periode, kan se med tilfredshed på, at man manøvrerer mere eller mindre på kanten af en afgrund og så aldrig parterne imellem virkelig har taget disse tanker op om udbyttedeling. Jeg er klar over, at det ikke fra nævnets side har skortet på vilje, idet det helt naturligt mere må være konsulentvirksomhed, nævnet skal udøve, og derfor synes jeg, nævnet har gjort det, der i loven i og for

sig er givet muligheder for. Bebrejdelse, hvis der skal rettes nogen, må rettes imod arbejdsmarkedets parter, og — det vil jeg gerne sige uden forbehold — det forekommer mig, at bebrejdelse kan rettes med lige god ret mod begge parter på arbejdsmarkedet. Det er beklageligt, at det er sådan, men man kan jo håbe, at det arbejde, nævnet nu har udført, alligevel hos parterne har sået et frø, der kan sætte spirer. Jeg håber det, selv om man vel må indstille sig på en lidt langsom, men dog stadig fremadskridende forståelse, og i så fald vil det være godt, at nævnet kan fortsætte sit arbejde.

Jeg vil gerne understrege en anden ting, fordi man er tilbøjelig til ligesom at ville sammenligne med andre lande, der har høstet mere eller mindre gode erfaringer med udbyttedeling. Hvis man vil foretage sådanne sammenligninger, må man huske, at der jo for dansk erhvervsliv og for danske arbejdsretlige forhold er det ganske specielle, at vi på det sociale område ad kollektiv vej eller gennem lovgivningen har nået betydeligt mere, end andre lande i almindelighed har, hvorfor en almindelig sammenligning med hensyn til de aftaler, nævnet har kunnet oprette i de enkelte virksomheder, næppe vil være berettiget, i hvert fald hvis sammenligning foretages med lande, hvor sådanne kollektive eller lovgivningsmæssige foranstaltninger på det sociale område ikke forefindes.

Jeg håber som sagt, at det vil lykkes at vinde større forståelse, og jeg kunne godt tænke mig, at man måske efter den overgangsperiode, som jeg indrømmer den højtærede arbejdsminister har ret i at vi endnu befinder os i, kunne få en periode, hvor nævnet måske i større omfang kunne rejse et direkte initiativ over for de enkelte virksomheder. Jeg tror, det ville være meget formålstjenligt, om man holdt sig det for øje, at der, når overgangsperioden er overstået, bør være en mulighed for at rejse direkte initiativ over for de enkelte virksomheder; og skulle man endelig tænke i det helt lange perspektiv, i en periode, hvor man drøfter folkeaktier, i en periode, hvor man ser forslag fra sukkerfabrikkerne, der vel ikke kan tjene som eksempel på, hvordan det skal være, men måske snarere på, hvordan det ikke skal være, kunne det

[Baunsgaard.]

måske alligevel være formålstjenligt under dette lange perspektiv at tænke på, at det også kunne blive et spørgsmål, om det ikke ville være formålstjenligt at have en institution, der kunne medvirke til oprettelse af egentlige muligheder for at give de ansatte i virksomhederne medejendomsret. Jeg ved godt, at mange formentlig stadig vil slå kors for sig, når denne tanke rejses. Jeg forstår det ikke. Jo flere aktionærer, jo mere det bliver almindeligt, at aktiemassen er spredt, des mere upersonligt bliver forholdet mellem aktionær og virksomhed, og des mere naturligt ville det i og for sig være, at man fremmede tanken om medejendomsret.

Jeg har gerne villet fremsætte disse bemærkninger, fordi jeg synes, dette ikke skulle ende i en diskussion om, hvor få penge der er brugt i nævnet, for det vil nok alligevel være alt for tidligt at forsøge at foretage en vurdering af den utrolig lille økonomiske indsats, der her er ydet, og de uhyre muligheder der findes, om arbejdsmarkedets parter vil og andre nemmer det, som er nødvendigt.

Chr. Madsen: På socialistisk folkepartis vegne vil jeg sige, at mit parti kan gå ind for det lovforslag, der foreligger. Der er lige et par bemærkninger, jeg gerne vil gøre.

Sidst da tinget behandlede sagen, sagde det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, at det skulle ikke betragtes som en nådessa, at arbejderne fik andel i udbyttet, for det var jo dem, der stod for produktionen. Vi er enige med det ærede medlem i det. Vi tror på, at det må være det, der bestemmer, hvor lang tid en sådan lov får lov til at løbe. Vi tror ikke på, at den bliver permanent; det er jo heller ikke meningen med den. Den højtærede arbejdsminister nævnede jo, at kun indtil et parti tager initiativet til ophævelse af loven, skal denne gælde. Vi tror på, at der ude på arbejdsmarkedet ikke er så megen interesse for udbyttedeling i aktier, men at der er nogen interesse for oprettelse af sociale fonds, og vi tror på, at den tid ikke er langt væk, da man fra arbejdsmarkedets side vil sige, at mulighederne for at oprette sociale fonds ved en lov om overbygning af folkepensionen er en ting, der ligger inden for den nærmeste

fremtid. Vi tror altså på, at der kommer et initiativ, et eller andet sted fra, fra den ene eller den anden organisation, og længere levetid, end til det sker, får denne lov ikke.

Vi anbefaler den foreslåede ændring.

Arbejdsministeren (Bundvad): Jeg takker for tilslutningen til lovforslaget og vil i øvrigt ikke gøre mange bemærkninger.

Jeg tror, det ærede medlem hr. Baunsgaard har ret i, at det nok vil være noget uforsigtigt at vurdere nævnets arbejde alene ud fra, hvad det har kostet, i forhold til hvor mange udbyttedelingsordninger der er oprettet indtil nu, eller hvor mange sociale fonds der er oprettet. Hvis man rejser kritik af, at der ikke er gjort nok, så tror jeg man skal fritage nævnet, der har vist initiativ og dygtighed i den tid, det har arbejdet.

Vi vil gerne have en lidt længere erfaringsperiode, for jeg er enig med dem, der har sagt, at der vil være en rimelig vej frem til bedre forståelse på arbejdsmarkedet, til bedre produktionsmuligheder, hvis man lader arbejdskraften — arbejdere og funktionærer — få passende andel i udbyttet, enten direkte i form af højere arbejds lønninger eller i form af sociale ordninger, eller hvad det nu måtte være. Når der så er gået en rimelig tid, må vi se, om det kan nås ad denne lovs vej, eller om der er andre veje, direkte faglige, eller hvad man nu ønsker. Men nu må man, som det ærede medlem hr. Chr. Madsen sagde, arbejde videre med sagen, og bliver vi ikke tilfredse med resultatet, så kommer vi igen.

Anker Lau: Jeg skal ikke komme ind på en vurdering af nævnets arbejde, som vi jo kender meget lidt til på nuværende tidspunkt; ved anden behandling bliver der vel lejlighed til det. Men det ærede medlem hr. Baunsgaard fremsatte en udtalelse, som jeg ikke helt forstod, og derfor vil jeg gerne spørge ham nærmere om, hvad meningen med den var. Det ærede medlem sagde, at vi måtte nå frem til den situation, at nævnet kunne tage et direkte initiativ over for virksomhederne. Mig bekendt er der ikke noget i vejen for, at man efter loven, som den er i dag, kan tage et sådant initiativ, når der kommer en opfordring dertil, og det ærede medlem hr. Baunsgaards udtalelse måtte derfor skabe det indtryk hos mig, at det

[Anker Lau.]

ærede medlem muligvis tænker på at forlade det frivillige initiativ i loven. Jeg vil gerne spørge det ærede medlem, om det er hans mening.

Baunsgaard: Mine bemærkninger gik ud på, at jeg kunne ønske, at man, måske fra ministerens side, måske fra andre sider, mere direkte pålagde udbyttedelingsnævnet at tage det direkte initiativ i større omfang end hidtil. Hvad angår spørgsmålet om at forlade det frivillige initiativ, tror jeg personlig, det tidspunkt kommer, da man forlader det frivillige initiativ, og derover vil jeg græde tørre tårer. Men det radikale venstre har som bekendt stillet forslag om og går ind for frivillig basis.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Robert Sørensen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlemmer af folketinget Aksel Larsen, Morten Lange, Herluf Rasmussen og Skræppenborg-Nielsen har meddelt mig, at de ønsker mundtligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om opsigelse af telefonkoncessioner.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 24. januar kl. 14 med følgende dagsorden:

1) Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om erhvervsvejledning.

2) Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om ændring af lov om fremme af udbyttedeling og oprettelse af sociale fonds.

3) *Forespørgsel til justitsministeren og forsvarsministeren af Herluf Rasmussen m. fl.*

Formanden meddelte sluttelig planen for tingets øvrige møder i den følgende uge.

Mødet hævet kl. 15¹⁵.

21. møde.

Tirsdag den 24. januar kl. 14.

Formanden: I skrivelse af gårs dato meddeler finansministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring i lov om tipning.

Medlemmer af folketinget Iver Poulsen, Arne Bertelsen, Bækgaard, Grøndahl, Mose Hansen og Rimstad har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om nedsettelse af en kommission til undersøgelse af visse forhold under den tyske besættelse.

Medlem af folketinget Kai Moltke har meddelt mig, at han ønsker til boligministeren at stille følgende spørgsmål:

„Hvad vil der blive gjort for at skaffe den ledige arbejdskraft i byggefagene beskæftigelse ved boligbyggeri? Agter ministeren at give en generel dispensation fra igangsættelsesstoppet for det almennyttige og sociale byggeri?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Medlem af folketinget Edel Saunte har meddelt mig, at hun ønsker til finansministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil finansministeren medvirke til enten ved en ændring af praksis eller om fornødent ved forelæggelse af en lovændring, at danske tjenestemænd og andre pensionsberettigede kan få ret til at bevare deres pensionsret under ophold i udviklingslandene, foranlediget af den